

13.02.2024

EU står i en svær balance imellem hensyn til klimaet og landbruget

I denne uge præsenterede EU en ambitiøs 2040-plan for klimaet. Men EU er samtidig juridisk og politisk forpligtet til at støtte landmændene.

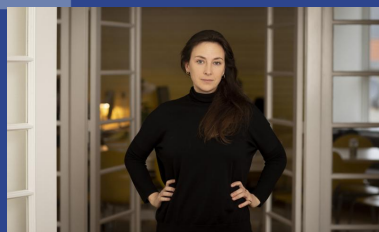
Skrevet af

Ditte Brasso Sørensen

📞 +4561101115

✉️ ditte@thinkeuropa.dk

Kontakt

Ditte Brasso Sørensen

📞 +4561101115

✉️ ditte@thinkeuropa.dk

Landmænd protesterer over hele Europa. Fælles for de mange protester er, at de både har et klimapolitisk og et socialt element. De handler både om tempoet og ambitionerne for miljø- og klimalovgivning, men de handler også om ulighed og rimelige vilkår i landbruget.

Den næste Kommission skal efter sommerferien komme med sit bud på, hvordan EU's fremtidige klima- og miljøpolitik skal se ud. Den fortælling skal på den ene side rumme initiativer, der sikrer, at EU kommer i mål med den ambitiøse 2040-målsætning om en reduktion af udledningen af drivhusgasser med 90 procent, som blev præsenteret tirsdag – og på den anden side sikre de europæiske landmænds indtjening.

EU skal nemlig ifølge traktaten sikre, at den europæiske landbrugsbefolkning har en rimelig levestandard.

Landbruget er en økonomisk dværg

For at komme landbruget i møde har Kommissionen for nylig lanceret en såkaldt struktureret dialog. Initiativet skal mindske polarisering og sikre, at landbrugets bekymringer høres. Det understreger, at landbruget har politisk ørenlyd, også ud over hvad man kunne forvente, når man kigger på sektorens størrelse.

Landbrug, fiskeri og skovbrug udgjorde i 2022 1,7 procent af EU's værditilvækst. Selv om de 1,7 procent ikke tager højde for den værditilvækst, landbrugets produkter skaber længere fremme i værdikæden, illustrerer det, at landbruget udgør en forholdsvis lille del af EU's økonomi. Kigger man på beskæftigelse, er fortællingen den samme. Omkring fire procent af den europæiske arbejdsstyrke er beskæftiget i landbruget, og tallet er otte procent, hvis man ser på den samlede fødevaresektor.

Til trods for at landbruget kun udgør en mindre del af EU's økonomi og beskæftigelse, er den fælles landbrugspolitik stadig det største program i EU's budget.

Landbrugspolitik har været en central del af det europæiske samarbejde siden 1962, og i dag går cirka 30 procent af EU's budget fortsat til landbrugspolitikken.

Politisk appel til både højre og venstre

Trods sektorens begrænsede aftryk på europæisk økonomi har landbruget altså formået at opretholde politisk opbakning til en omfattende landbrugsstøtte.

Landbrugets politiske gennemslagskraft blev endnu engang tydeliggjort, da Kommissionen præsenterede sin 2040-målsætning uden et konkret reduktionsmål for landbruget – et mål, som ellers havde fremgået i tidligere udkast af teksten – og da Kommissionen samme dag valgte at trække forslaget om nye regler der skulle nedbringe brugen af pesticider tilbage.

En af grundene til det er, at landbruget har en bred folkelig opbakning i Europa. I Frankrig bakker [87 procent af befolkningen op om landbruget](#), og [nye opgørelser](#) fra Eurobarometer viser, at under ti procent af europæerne mener, at landbruget får for meget støtte. Det er faktisk kun i Danmark og Holland, at der er en væsentlig kritik af støtteniveauet. Landbruget ses også som en sektor, der arbejder aktivt for at bekæmpe klimaforandringer. På tværs af EU-landene mener et [flertal af befolkningerne](#), at landbruget allerede har ydet et signifikant klimabidrag. Det er til trods, at landbrugets drivhusgasudledninger fra 2005 til i dag er [reduceret med under to procent](#).

Landbrugets store folkelige opbakning kan blandt andet forklares ved, at sektoren adresserer bekymringer, der deles i en bredere befolkning, og skaber en politisk fortælling, der appellerer til både højre og venstre.

Landbrugets protester taler ind i fortællingen om en voksende kløft mellem land og by. Cirka [30 procent af Europas befolkning](#) bor i landdistrikter. Landbruget appellerer altså til en bred gruppe, når der rejses spørgsmål om, hvorvidt man også i fremtiden kan opretholde et rimeligt liv i Europas landdistrikter.

Ved samtidig at appellere til vigtigheden i at opretholde 'livet på landet', med hvad der dertil hører af fortællinger om kultur og traditioner, og pege på de sociale og økonomiske uligheder mellem land og by, skabes en politisk fortælling, som hverken højre- eller venstrefløj har råd til at sidde overhørig.

EU skal både beskytte miljøet og landbruget

Formanden for Kommissionen, Ursula von der Leyen, har ved flere lejligheder understreget, at det europæiske landbrug kan regne med EU. Men det er ikke kun på grund af den store folkelige og politiske opbakning, at EU fortsat støtter landbruget massivt. Ifølge traktaten er EU nemlig forpligtet til at arbejde for rimelige levestandarder for landbrugsbefolkningen, »især ved en forhøjelse af de individuelle indkomster i de i landbruget beskæftigede personer«, står der i traktaten. Hensynet til landbruget er altså en juridisk forpligtelse.

Ingen anden sektor nyder en sådan generel social beskyttelse i EU-traktaten, og det er heller ikke en beskyttelse, landbruget nyder i nationale forfatninger.

Landbrugets særstatus kan delvist forklares historisk. Den fælles landbrugspolitik blev til i en tid, hvor erindringen om europæisk fødevaremangel og den økonomiske krise i landbruget stadig var present.

Ambitionen var derfor at sikre tilstrækkelig produktion og at mindske indkomstgabet mellem industriarbejdere og landbruget.

EU skal altså balancere sine grønne ambitioner og forpligtelsen til at arbejde hen imod klimaneutralitet i 2050 med forpligtelsen til at arbejde for, at levestandarden i landbruget forbliver rimelig.

Det bliver en spændende balancegang at følge, for den 2040-målsætning for reduktion af drivhusgasser, som Kommissionen fremlagde tirsdag, vil uundgåeligt medføre yderligere krav til landbruget.

I takt med at de grønne ambitioner hæves, vil de i stigende grad også ramme landbruget, og balancegangen for EU vil derfor blive sværere. Den netop lancerede strukturerede dialog er startskuddet på en genfortælling af den Europæiske Grønne Pagt – EU's vision for en fremtidig klimaneutral økonomi, der kommer til at have et stærkere fokus på social sikring af landbruget.

Landbrugsprotesterne kommer ikke til at bremse EU's grønne omstilling. Og Kommissionen understreger da også med sit udspil, at den holder fast i køreplanen for at blive klimaneutral. Men det er ikke usandsynligt, at landbruget vil få indrømmelser med på vejen. Det kan enten være i form af en mere tilbagetrædende miljødagsorden under næste Kommission, ved at lægge en eventuel fremtidig CO2-afgift »down-stream« – altså et andet sted end på selve landbruget – eller ved at sikre flere midler til at modgå de sociale effekter af den grønne omstilling i landbruget. Indrømmelser, der gives både for at undgå traktorer i gaderne, men også for at sikre at EU leverer den sikring, traktaten foreskriver.